

quasi in scabello requiescebant. Unde objectio non bene supponit quod arca esset scabellum, et non propitiatorium; quia utrumque simul, id est, tum arca, tum propitiatorium, erat scabellum pedum ejus, cum propitiatorium non esset ab arca divisum seu separatum, sed ejus immediatum tegumentum, faciens unam quasi cistam, quæ superius mediante propitiatorio quodammodo inserviebat ad quietem pedum Domini: nec aliter poterat dici spectare ad thronum Dei (si tamen spectabat) quam pes vel scabellum dicitur spectare ad thronum regis.

Inst. Ergo potius Cherubim debuissent dici propitiatorium, quam ista tabula aurea.

R. Neg. illat. Quia equidem erat locus placationis, sive foret immediatum arcæ operculum, sive foret supra arcam elevatum.

P. cujus figuræ et speciei fuerint duo Cherubim, qui alis suis obumbrabant oraculum.

Nonnulli opinantur ejusdem prorsus effigiei fuisse, cujus illa quatuor animalia apud Ezech. cap. I: ita ut nimirum habuerint simul faciem hominis, aquilæ, leonis, et vituli seu bovis, et sex alas, cæteraque in Ezech. descripta. S. P. Aug. Q. 405 in Exod. dicit: *Creatura rationalis in multitudine scientiæ, quoniam hanc interpretationem habent Cherubim, duobus ipsis animalibus significatur.* Cæterum Cherubim non videntur semper eodem modo in Scriptura apparuisse: unde S. Joan. in sua Apoc. cap. IV singulis animalibus (quæ putantur eadem fuisse cum illis quæ apparuerunt Ezechiel) tantum unam attribuit faciem, item oculos multos, ante et retro, de quibus nihil in Ezechiele.

R. et dico: Sive plures habuerint facies isti Cherubim, sive unam tantum, verum est quod species humana in eis eminerit.

Prob. Quia hic y. 20 dicitur in Hebræo: *Et facies eorum erant viri ad fratrem suum.* Et III Paralip. III, 13 dicitur: *Stabant erectis pedibus.* Præterea Cherubini Ezechielis, qui videntur his fuisse similes, habuerunt speciem hominis: nam habebant manus hominis, quibus accipiebant ignem, ut dicitur cap. X, Ezech. y. 7. Itaque videntur habuisse formam juvenum speciosissimorum alatorum, uti angeli apud nos pingi solent, ad representandum eorum perennitatem, vivacitatem, vigorem, celeritatem.

S. P. Aug. mystice explicans y. 20, *Et vultus eorum sint in propitiatorium,* dicit Q. 405 in Exod.: *Quia misericordiam Domini, in qua una spes est, valde commendant... pennas suis propitiatorium obumbrant, quia Deo, non sibi, attribuant pennas suas, id est, Deum honorant virtutibus quibus præstant.*

CAPUT XXVI.

Describitur fabrica tabernaculi, nempe quatuor genera tegumentorum: deinde tabulæ tabernaculi cum suis basibus: vectes stringentes hasce tabulas: velum unum appensum sancto, et alterum sancto sanctorum.

QUESTIO UNICA. — DE STRUCTURA TABERNACULI.

Tabernaculum, ut ex hoc cap. liquet, erat tem-

plum mobile et portatile, quod per partes poterat dissolvi et convasari, quando movenda erant castra.

Quod structuram ejus attinet, longum erat triginta cubitis, latum decem, altum decem, et divisum in duas partes, quarum una dicebatur *sanctum*, habens viginti cubitos in longitudine, altera *sanctum sanctorum*, habens decem cubitos in longitudine. Erat ergo sanctum quadrangulum, quia erat longum 20, latum 10 cubitis: sanctum sanctorum vero erat quadratum, quia latum erat 10 cubitis, et longum totidem.

Sanctum dividebatur per velum a sancto sanctorum, ut patet ex y. 31 et 33: erat insuper aliud velum in introitu tabernaculi, ut habetur y. 37, expansum ex quinque columnis, efficientibus quasi quatuor partes in introitu tabernaculi: erat enim quasi ostium claudens tabernaculum ab oriente.

Cum autem tabernaculum undequaque tectum et velatum esset, clauso velo quod pendeat ante sanctum, seu in introitu tabernaculi, intus obscurum erat, maxime in sancto sanctorum, ad designandam arcanam Dei majestatem et secretissima veræ religionis mysteria.

In circuitu tabernaculi erat atrium, superne patens et sub dio, quod undequaque ambiebat tabernaculum, ita ut tabernaculum staret in atrio, sicut hinc et inde apud christianos templum solet stare in cœmeterio, infra cap. XL, 31. Structura atrii describitur cap. sequenti.

Tabernaculum autem ita erat dispositum, ut ejus introitus esset ab oriente. Cum vero sanctum sanctorum esset in posteriori tabernaculi parte, sequitur quod fuerit in parte occidentali; adeoque quod, quando Judæi orabant facie conversi ad sanctum sanctorum, orarent facie conversi ad occidentem, modo nobis directe opposito; quia nostra templa sunt communiter sic ædificata (nisi loci angustia vel dispositio impediatur) ut summum altare sit in parte orientali.

In sancto erant candelabrum et mensa propositionis panum. Candelabrum ponebatur in parte australi, mensa autem in parte septentrionali. In sancto sanctorum erat arca cum propitiatorio, item altare thymiamatis: ut infra cap. XXX, Q. II probabitur.

Sensu allegorico tabernaculum significat Ecclesiam, præcipue in hoc sæculo peregrinantem: decem cortinæ variegatæ (de quibus y. 1) significant electos variis virtutibus ornatos; saga cilicina (de quibus y. 7) rectores Ecclesiæ, quibus electi muniuntur et teguntur: tabulæ sunt apostoli eorum que successores, quorum laboribus erecta est Ecclesia; bases argente libri legis et prophetarum; vectes et annuli, promissiones cœlestes, quibus tota solidatur Ecclesia: sanctum sanctorum denotat cœlum; velum variegatum appensum, multiforem Dei gratiam: arca in sancto sanctorum, sunt sancti in cœlo: super eos propitiatorium, id est Christus, qui est propitiatio pro peccatis nostris.

Mensa propositionis panum, est reffectio animæ ex

beneficiis Dei; candelabrum septiceps, illuminatio doctrinæ, et septemplex doni Spiritus S. Altare thymiamatis, cultus Dei per incensum orationis, quæ omnia fusius deducta videri possunt apud Bedam, et D. Gregor. lib. XXV Moralium.

CAPUT XXVII.

Describitur altare holocaustorum cum suis basibus, craticula et vectibus: deinde atrium tabernaculi cum suis columnis et velis, quibus circumcingebatur; denique oleum lucernarum, earumque accensio.

QUESTIO UNICA. — QUALE FUERIT ALTARE HOLOCAUSTORUM.

Vers. 1.: *Facies et altare de lignis setim.* Quamvis in hoc altari non tantum cremarentur holocausta, sed immolarentur quælibet victimæ; a nobilissima tamen sacrificii specie dici solet altare holocaustorum. *Holocaustum autem est totum igne absumptum,* inquit S. P. in Psal. XLIX.

Hoc altare positum erat ante tabernaculum in medio atrii sub dio, nempe propter ignem, fumum, et nidorem victimarum. Compactum erat ex tabulis e ligno setim, non ita ut altare esset quasi una moles lignea; siquidem y. 8 dicitur: *Non solidum, sed inane et cavum intrinsecus facies illud,* adeoque tabulæ de lignis setim erant sibi adunatæ instar arcæ sine fundo et opereulo; eratque æqualis longitudinis et latitudinis, ut habetur y. 4, scilicet quinque cubitorum in quadro.

y. 2.: *Cornua autem per quatuor angulos ex ipso erunt.* Existimant aliqui hæc cornua nihil aliud designare, quam quatuor angulos: nam celebre est tam apud scriptores sacros, quam profanos, cornu pro utriusque rei extremitate accipere, sicuti dicimus cornu epistolæ, evangelii, etc.; attamen melius dicitur, quod altare vere habuerit cornua, quæ vel uno tractu ex tabulis setim erant deducta, vel erant prominentia quædam epistylia, tanquam pyramides aut obelisci. Vide Tornielum ad annum mundi 2544, num. 75.

Ratio est 1. Quia Deus specialiter mandat ut cornua per quatuor angulos ex ipso altari procedant; atqui hoc frustaneum esset, si per cornua nihil aliud significaretur, quam rei extremitates, sicuti nunc dicitur cornu Evangelii; etc., nam impossibile est ædificare altare quadratum sine talibus cornibus; ergo, etc.

2. Quia Amos propheta cap. III, 14, de altari quod III Reg. XII, 32, ædificavit Jeroboam ad similitudinem altaris moysaici, dicit: *Amputabuntur cornua altaris et cadent in terram.* Hoc autem intelligi non potest de toto altari, vel de quatuor angulis ejus, sed de quatuor cornibus in quatuor angulis eminentibus. Item III Reg. I, 50, dicitur de Adonia: *Tenuit cornu altaris.*

3. Infra cap. XXXVIII, 4, dicitur: *Fecit (Beseleel) altare holocausti... cujus cornua de angulis procedebant.* Ergo ipsi anguli non erant cornua.

Ne autem tabulæ ligneæ, ex quibus altare hoe

compactum erat, læderentur ab igne, additur hic y. 2: *Et operies illud ære.* Id est omnes tabulas cooperies laminis æneis, tam exterius quam interius.

Habebat insuper hoc altare craticulam æneam, in modum retis foraminibus plenam, ut dicitur y. 4: habebat etiam lebetes ad suscipiendos cineres, et forcipes atque fuscinas, et ignium receptacula, quæ omnia erant ænea, ut dicitur y. 3. Denique habebat arulam æneam, per quam intelligitur focus, id est, vas in quo ponuntur prunæ sive carbones ardentes, ut colligitur ex Jeremiæ XXXVI, 22: *Posita erat arula coram eo (rege Joakim) plena prunis.* Et y. 25 dicitur quod rex librum Jeremiæ combusserit igne qui erat in arula. Circa hanc craticulam difficultas est non modica, ubi scilicet illa craticula fuerit posita. Pro qua resolvenda,

Nota, quod Hebræi, Abulensis, et Lyranus existimant hanc craticulam non fuisse immissam intra altare, sed fuisse per ejus circuitum, infra ad terram, altari circumdatam ad altitudinem cubiti cum dimidio, scilicet usque ad altaris medium, idque instar cancellorum, vel ad decorem et ornatum altaris, vel ad arcendos homines ab altari, sicuti, v. g., videmus modo hinc et inde in Ecclesiis nostris poni cancellos, quasi repagula quibus arcetur populus. Attamen

R. et dico: Longe verisimilius est, craticulam fuisse immissam in cavitatem altaris, et arulam infra craticulam circa medium altaris.

Prob. I. Quia infra cap. XXXVIII, 4, dicitur: *Craticulamque ejus in modum retis fecit, et subter eam in altaris medio arulam.* Erat igitur craticula supra medium altaris, et arula infra craticulam. Atqui si craticula fuisset quasi seps vel cancelli circum circa altare, non potuisset arula, quæ erat in medio altaris, dici esse infra craticulam; ergo, etc.

Prob. III. Quia nulla videtur ratio cur hæc craticula circumponeretur altari: non enim id videtur fuisse ad arcendos homines, nam hi satis arcebantur mandato divino; et præterea etiam sic ista craticula arcuisset sacerdotes, vel debuissent illam transilire: deinde nec etiam id videtur fuisse ad ornatum altaris: nam non videtur Deus tunc voluisse altare ornari; ut liquet supra ex cap. XX, 24, ubi dicitur: *Altare de terra facietis mihi,* etc. Deinde y. 25 additur: *Quod si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus, si enim levaveris cultrum super eum, polluetur.*

Prob. III. Ab auctoritate S. P. Aug. qui Q. 413 in Exod. reflectens ad hæc verba y. 5 hujus cap., *Eritque craticula usque ad altaris medium,* ait: *Id est medium cavitatis ejus.* Item ven. Beda lib. II de Tabernaculo, cap. 12 in cit. locum dicit: *Altare totum concavum fieri præceptum est, sicut in sequentibus patet, sed et in medio habens craticulam per totum in modum retis distinctam, in qua victimarum carnes comburendæ ponebantur, et subter eam arulam, in qua compositis lignis ignis arderet semper ad devoranda holocausta paratus.*

SOLVUNTUR ARGUMENTA. — Obj. I. Hic y. 5 dicitur

de annulis qui erant in summitate craticulæ illos *pones subter arulam altaris*. Atqui si craticula fuisset super altare, vel saltem in ejus cavitate, et arula infra craticulam, non potuissent isti annuli esse infra arulam; ergo, etc.

R. 1. multo minus posse dici, quod annuli fuerint subter sive infra arulam, si craticula extra, et arula fuerit intra altare.

Nec reponas, quod dicantur fuisse subter arulam, quia erant humiliores, sive viciniore terræ, quam arula: nam 1. res humilis non dicitur esse subter rem altam sibi vicinam; sic domus humilis Petri, v. g., non recte dicitur ædificata infra domum Joannis quæ est alta; 2. annuli illi erant in quatuor summitatibus (id est extremitatibus) craticulæ, sive retiaculi, ut dicitur cap. XXXVIII, 5: jam autem juxta Abulensem annuli illi non erant in inferiori, sed in superiori parte craticulæ: et consequenter cum juxta ipsum et alios istius opinionis patronos, craticula alta esset usque ad medium altaris, etiam inde patet quod annuli craticulæ pariter usque ad medium altaris pertingerent. Atqui arula quoque erat præcise in medio altaris, ut dicitur cit. cap. XXXVIII, 4: ergo annuli non fuissent humiliores, sed ejusdem præcise altitudinis cum arula. Interim directe ad argumentum propositum.

R. 2. craticulam et arulam fuisse verisimiliter quasi unum opus, ita ut arula esset affixa craticulæ quibusdam laminis æneis, penderetque infra craticulam uno circiter cubito cum dimidio. Cum autem totum illud opus esset quadratum, annuli illi erant in quatuor angulis seu extremitatibus inferioribus craticulæ, et sic recte dicuntur fuisse subter arulam.

Inst. I. Si isti annuli fuissent ita positi, non potuissent altare istis annulis portari; atqui altare debebat portari vectibus per istos annulos immissis; ergo.

Prob. min. Quia non leguntur fuisse alii vectes et alii annuli quam hi ad portandum altare. Item hic *ÿ. 6* aperte dicitur tantum fuisse duos vectes; ergo, etc.

R. Neg. min. Nam altare habebat suos annulos, qui loco cit. vocantur circuli: dicitur enim *ÿ. 6* et *7: Facies et vectes altaris* (non dicit craticulæ) *de lignis setim duos... et induces per circulos, eruntque ex utroque latere altaris ad portandum*. Item c. XXXVIII, 7 vectes dicuntur inducti *in circulos qui in lateribus altaris eminebant*... Ergo altare habebat suos circulos, et craticula suos annulos.

Verum quidem est, quod hic *ÿ. 6* tantum fiat mentio de duobus vectibus, sed non negatur fuisse plures: quin imo aliquo modo insinuat fuisse duos ad portandum altare, et duos ad portandum craticulam cum arula: nam dicit Scriptura quod craticula habuerit quatuor annulos, et quod altare habuerit quatuor circulos ad immittendum vectes.

Inst. II. Isti annuli erant iidem cum circulis altaris, nam hic *ÿ. 6* et *7* dicitur, vectes esse inducendos per circulos altaris, et cap. XXXIII, 5, 6 et 7, dicitur, vectes illos fuisse immissos per annulos crati-

culæ: *Fusis quatuor annulis per totidem retiaculi summitates ad immittendum vectes ad portandum, quos et ipsos fecit de lignis setim... induxitque in circulos, qui in lateribus altaris eminebant*. Ergo illi annuli erant iidem cum circulis altaris; nam alias non potuissent illi vectes simul immitti per annulos retiaculi, et per circulos altaris.

R. 1. Illud non posse objici ab illis, qui putant craticulam fuisse distinctam ab altari, et quasi sepe illi fuisse circumdatam ad arcendum populum: nam hi eadem difficultate premuntur. Sed cum communiter sustineant fuisse quasi unum opus cum altari,

R. 2. Neg. assumpt., et ad prob. dico sufficienter exprimi annulos craticulæ fuisse distinctos a circulis altaris, dum Scriptura dicit annulos fuisse in summitatibus craticulæ, et circulos in lateribus altaris; et consequenter locus objectus nobis nequaquam obest, sed potius favet.

Obj. II. In textu hebræo legitur: *Et facies ei cribrum opere reticulato æneum, et facies super reti quatuor annulos æris super quatuor extremitatibus ejus; et pones illud subter ambitum altaris, de infra et erit rele usque ad medium altaris*. Ergo craticula non erat immissa in cavitationem altaris; sed erat posita circum circa altare, infra ejus ambitum seu circumferentiam.

Respondent aliqui, quod, cum in textu hebræo nulla fiat mentio de arula, sed ejus loco ponatur ambitus, dicendum sit per ambitum intelligi arulam, in cujus extremitatibus inferioribus erant quatuor annuli. Unde ad hunc textum respondent, quod cribrum seu craticula esset subter ambitum seu arulam, quia nempe quatuor anguli inferiores, in quibus ponebantur annuli, erant subter arulam, ut dictum est ad Obj. I. Attamen cum, uti ex Prob. I liquet, potius arula fuerit infra craticulam, quam craticula infra arulam, melius videtur

Respondendum 2: quod craticula fuerit subter ambitum, id est coronam altaris, nam apud LXX legitur quod hoc altare habuerit coronam; ac proinde sensus textus hebræi videtur esse hic: Rete sive craticula erit infra ambitum seu coronam, et perveniet usque ad medium altaris. Sed inde nequaquam sequitur, quod propterea fuerit circum circa altare: quandoquidem æque esset subter ambitum seu coronam in nostra sententia, ac in opinione contraria.

Obj. III. Ex nostra sententia sequitur. 1. Quod victimarum carnes cremandæ, non fuerint posite super ligna, sed super ipsam craticulam: nam ligna ponebantur super arulam, et sic flamma transiens per foramina craticulæ cremabat carnes in craticula positas. Atqui tamen Lev. I, 7 et 8, dicitur, quod ligna debuerint poni super altare, et carnes super ligna; ergo.

Sequitur 2. quod debuerit fuisse aliqua fenestra in altari, per quam ligna super arulam ponebantur; nam per partem superiorem eo immitti non poterant, quia craticula impediabat; atqui de illa fenestra nulla fit mentio in Scriptura; ergo.

R. Neg. primam sequelam, nam ligna quidem mittebantur in arulam, quia nempe debebat ignis ille semper ardere, ut dicitur Lev. VI, 12: sed cum hoc simul stat, quod fuerint alia ligna posita super craticulam in superficie altaris, et super illa carnes victimæ: atque hinc patet, posse admitti fuisse fenestram, sive ostium, per quod ligna mittebantur in arulam. Illam admittit ven. Beda loco supra cit. immediate subjungens: *Erant autem contra arulam ostium in parte orientali altaris, quo ligna ad atendum ignem mitti, et carbones possent egeri, sicut in pictura Cassiodori senatoris expressum videmus; quod eum ex Judæorum doctoribus didicisse putamus*. Idem sustinent Richardus a S. Victore, A Lapide, et Jansenius.

Qui tamen nollet fenestram admittere, posset respondere, 1. quod ligna super craticulam ponerentur, et arula non esset facta ad nutriendum ignem, sed ad excipiendos cineres. 2. Quod craticula cum arula posset extrahi, et tunc imponi ligna. Hæc tamen responsio non caret difficultate, quia difficulter potuisset illa craticula tam sæpe extrahi, cum fere semper esset ignita; nam Lev. VI, 12, dicitur: *Ignis autem in altari meo semper ardebit*.

Obj. IV. Hic *ÿ. 5* dicitur: *Eritque craticula usque ad altaris medium*. Et infra cap. XXXVIII, 4, dicitur arula fuisse in medio altaris. Atqui impossibile est, ut craticula fuerit in medio altaris ad intra: nam ibi erat certo arula, et craticula non erat ubi erat arula, sed supra arulam; ergo dicendum est, quod craticula fuerit extra altare usque ad medium ejus, paulo tamen altius quam arula.

R. Neg. min. nam cum, ut supra dictum est, craticula et arula fuerit quasi unum opus, recte dicitur craticula fuisse usque ad medium altaris, quandoquidem arula, quæ secundum se totam in medio erat, inferioribus craticulæ partibus affixa foret.

CAPUT XXVIII.

Describuntur vestes pontificis aliorumque inferiorum sacerdotum.

QUÆSTIO I. — DE PRIMA VESTE PONTIFICI PROPRIA, DICTA SUPERHUMERALE.

Nota 1. Vulgariis sacerdotum vestimenta quibus in tabernaculo ministrabant, erant hæc: 1. femoralia linea, seu byssina; 2. tunica talaris etiam linea, seu byssina; 3. corpori decenter aptata zona, seu baltheus; 4. cidaris, seu thiara in capite, quasi pileus e bysso, instar mediæ spheræ, per vittam occipitio adstrictus.

Nota 2. De cidari dixerat quidem S. P. Aug. Q. 123 in Exod. *Puto non esse capitis tegimen, ut nonnulli putaverunt; attamen Q. 81 in Levit. admisit esse ornatum capitis: ita enim loquitur: Nudare autem cidari... detractio est ornamenti*. Præter hæc quatuor omnibus sacerdotibus communia, habebat pontifex alia quatuor sibi propria:

1. Tunicæ lineæ albe superinduebat aliam tunicam fere talarem, sed hyacinthinam, cum tintinnabulis et

malis puniceis; 2. zona altera nobiliori vestem hæc hyacinthinam adstringebat; 3. induebat superhumemale, quod erat vestis extima et pretiosissima, habens in medio rationale judicii; 4. gestabat laminam auream in fronte.

ÿ. 6: Facient autem (scilicet artifices periti, quos Deus repleverat spiritu prudentiæ, ut dicitur *ÿ. 5*) *superhumemale de auro et hyacintho, et purpura coccoque bis tincto, opere polymito*. In hebræo pro superhumerali habetur *ephod*, quod derivatur a verbo *aphad*, quod idem denotat ac *cinxit* vel *superinduit* vel quia arcitudine sua, instar thoracis, cæteras vestes cingebat atque constringebat, vel quia omnibus vestibus sacerdotalibus superinduebatur. *Opere polymito*, id est, opere variorum colorum et liciorum: erat enim ephod pontificis textum ex stamine byssine, et subtegmine tricolori, videlicet hyacinthino, cocineo, et purpureo, intermixtis filis aureis.

Præter hoc, erat aliud ephod lineum purum, quo utebantur inferiores sacerdotes: tale erat ephod octoginta quinque sacerdotum a Saule occisorum I, Reg. XXII, 48: tali etiam utebantur levite, ut ex Samuelis historia constat I Reg. II, 48: tali etiam usus est David saltans ante arcam: unde et laicis usitatum. Hoc tamen, ut distinguatur ab ephod pontificis, vocatur *ephod bad*, id est lineum.

ÿ. 9: Sumesque duos lapides onychinos, et sculpes in eis nomina filiorum Israel. Quod hic omisa fuerint nomina *Levi* et *Joseph*, et eorum loco insculpta nomina *Ephraim* et *Manasse*, contra Abulensem putant Menochius, Jansenius, et A Lapide, qui pro hac sententia citant Josephum. Rationem assignant, quod Ephraim et Manasses loco Josephi successerint adoptati in filios ab avo Jacobo Gen. XLVIII, et quod pontifex per se suam tribum Levi satis representaret.

ÿ. 10: Sex nomina in lapide uno, et sex reliqua in altero, juxta ordinem nativitatis eorum. Unde in dextro humero, tanquam in digniori, erant seniores, Ruben, Simeon, Judas, Dan, Nephtali, Gad: in sinistro juniores, Azer, Issachar, Zabulon, Ephraim, Manasses, Benjamin.

Ratio cur ista nomina, jam dictis lapidibus insculpta, jussus sit portare pontifex in humeris suis, assignatur dum dicitur *ÿ. 12: Et pones in utroque latere superhumeralis, memoriale filiis Israel*. Primo scilicet, ut meminissent pontifex ac populus fidei probæque vitæ duodecim patriarcharum, eorumque præclara gesta imitarentur. Secundo ut pontifex recordaretur in orationibus duodecim tribuum, quæ ex illis patriarchis erant prognatæ; unde et *ÿ. 12* additur: *Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino super utrumque humerum, ob recordationem*. Unde et hebraice lapides memoriæ seu recordationis vocantur: Aaron siquidem eos gestabat, ut per patrum merita, in memoriam revocata, oraret pro filiis, et Deus patrum nomina intuendo, etiam quodammodo recordaretur filiorum. Tertio ut meminisset pontifex, et pectore seu in rationali, et humeris portandum populum; pectore per amorem et charitatem, hume-